

Ötűző: JUHÁSZ LÁSZLÓ

Gyűjtés ideje: 1967.

TART.: KASZÓ-I ERDÉSZET

7 lap

Földrajzi útató: KASZÓ

Évkönyv: XXVIII

Iratgyűjtő

MSZ 5617

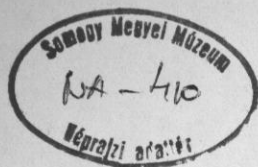
PAPIRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁROZÁS

ATVEZETVE AZ EGYSÉGES LTK. 10.63-aa TETELE ALÓL

Kaszói Erdészeti Somogyszobtól nyugati irányban terül el. Kaszó erdészeti központ, körülötte hatalmas erdőségek és a híres Baláta tó terül el. Történeti kutatások során hivatalos iratokat, dokumentumokat Kaszóra vonatkozóan nem találtam, csak idős emberektől, erdészektől lehetett nem hiteles történeti adatokat beszerezni. A Kaszó keletkezésével és történetével kapcsolatosan Pitonyák János és Fehér Lajos erdészek elmondták azt, hogy milyen elnevezés fűződik kaszói név eredetéhez.

Valamikor Kaszó kétrészre volt vágva területileg, egyik része Somogyszobhoz tartozott, másik része pedig Szentágotfalvánhoz.

A Kaszót középen elválasztó vonal nyugati oldalán lakó erdészek és személyek Csurgóra jártak be minden hivatalos ügyben, míg a Kaszó keleti részére eső lakók, dolgozók Somogyszobra, Nagyatádi Járáshoz tartoztak.

A két fent említett erdő elmondja, hogy Kaszó területén valamikor két csárda volt az erdő közepén. Az egyiket Baláta csárdának nevezték, a másikat megnevezni nem tudták, ez az esztergomi Főkapitány birtokához tartozó csárda volt. A csárdában az átutazók megpihenhettek ételt, italt fogyaszthattak. Az utasokon kívül a betyárok is sűrűn be-bejártak a csárdába mulatozni. Tóth József aki jelenleg is Kaszó pusztán lakik elmondta, hogy ahol a jelenlegi kaszói iskola áll a csárdából lévő betyárookra hátultöltős pisztolyaikkal lövöldöztek, de hogy mi történt azután arra választ nem tudott adni. A csárdában többször volt mulatozás, még ekkor neve nem volt a területnek, így felvetődött az az kérdés, hogy ennek a helységnek nevet kellene adni. Régiek közül valaki azt javasolta, hogy mivel a két csárda hangos a mulatozástól és a muzsikaszótól a neve legyen muzsikaszó valaki ezt ellenezte tekintettel arra, hogy hosszú volt a név javasolta, hogy rövidítés le a muzsikaszót és a muzsi maradjon el és nevezzék "KASZÓ"-nak. Ezt a történelmileg nem alátámasztható, de az erdészek között élő elbeszélés alapján mondták el Pitonyák János és Fehér Lajos.

Kaszó területén a mai iskolától nyugatra lévő helyen jelenleg kis akácás ahol a bugerek települései terültek el. Három - négy náddal - zsuppal fedett viskók voltak lebontása kb. 1900 évek végén történhetett, az idősebb emberek még emlékeznek a buger házra.

Vitlinger Ede Somogyszob Kossuth u.38 szám alatti lakos igen sok és fontos adattal szolgált a gyűjtés alkalmával, ugyanis még kisgyerek korában került a pusztára, több évig élt ott és elmondja a következőket:

Valamikor a kaszói erdészet az esztergomi Főkáptalan birtoka volt és ezt a birtokot Hohenlöhe Öhringen Kraft Keresztély Ujest herceg porosz nagybirtokos 1911-ben 11 millió arany komonáért megvásárolta. A hatalmas összeget melyet először Kanizsára szállítottak az ott lévő postán őrizték tekintettel a nagy összegre a postát katonák vették körül azok őrizték.

A pénz összege ⁿmíű arany, husz koronások voltak.

A herceg vadászati célra vette meg ezt a területét és az Ő izlésének, kényelmének megfelelően rendeztette és építtette be. 1911-ben épület a mostani irodaház. Az irodaházban legelőször Klein Lajos lakott, majd pedig Vitlinger ~~Ede~~ a alerdész követte családjával akik 1932-ig laktak Kaszóban a többi részt a hercegi család részére tartották fenn és alakították át.

A fából épült kastély.

A teljesen fából készült kastély Kaszóban 1912-ben épült fel. A kastély eredetileg Bécsben a vadászati kiállításon vett részt, majd Hohenlöhe herceg a kiállítás befejezése után a kastélyt részeire szétszedette majd vagonokba rakatta és Somogyszobon keresztül a kaszói birtokára szállíttatta., hogy a kastély szép és pompás legyen a herceg Szepességből építőket hozatott akiket goráloknak neveztek. / gorálok voltak azok az építő személyek akik a Lengyel Tátrában laktak és hegyi emberek voltak fából készítették lakásukat építészettel foglalkoztak. Vitlinger Ede elmondja hogy a fakastélyhoz a herceg kb. 15 m hosszú zászlórudat is hozatott mely valóságban egy szép szál fenyőfa volt, mely gerendának is megfelelt volna. Ezt a zászlórudat Jagerinából hozták melyet a kastély tetelyére állítottak fel.

A szállításnál a Somogyszob község lakói segítettek és a zászlórudat Kisgyura György Baranyás kapta, hogy szállítsa ki az építkezés helyére.

A szállításnál akadályok is merültek fel, mivel a jelenlegi Nyulsaroknál / akkor petes sarok / Petesék laktak a sarokházba. A saroknál Kisgyura György nem tudott a kocsival, és a zászlóruddal elfordulni hosszúsága miatt méregbe gurult és kapta fűrész, hogy elfűrészelve a fát. A szállításnál ott voltak az építő gorálok. Mikor látták ezt nem engedték elfűrészelni a fát tekintettel arra, hogy a herceg meghagyta hogy a fát egybe kell elszállítani. A gorálok megmutatták Kisgyurának, hogyan lehet elvinni kishelyen is a fát. A kastély a jelenlegi irodaház mellett nem messze épült fel. A kastélyban több szoba és más helyiség volt mely a következőkből állt.

1. Ebédlőszalon a dolgozó szobával
2. Könyvtárszoba

3. Toronyszoba melyből csigalépcső vezetett a toronyba
4. Hállószoba
5. Nappali szoba
6. Fürdőszoba
7. Folyosó a másik oldalán a Komorna szoba/ szobalányszoba
8. Inasszoba
9. Tálaló
10. Vendégszoba
11. Ruhatár

A következő szobák a manzarten voltak hét személyzeti szoba fürdőszobával együtt.

1922-23-ban hozzáépítettek még egy szárnyat de ezt már téglából. A téglá épületet hogy a régi faépülettel el ne üssön hatalmas fenyőfapadlókából, gerendákból készített a nyaggal borították be és külsőleg úgy nézett ki, mintha teljesen ez is fából készült volna.

Ebben az épületben a b vendégszoba és fürdőszoba helyezkedett el, ezen kívül 3 személyzeti szoba is volt.

1927. márciusában meg nem állapítható okokból a fa épület kigyulladt és teljesen porrá égett. Az akkori nyomozás nem tudta megállapítani a tűz okát. Volt olyan feltételezés is hogy a szobalány a hamut kivitte és a hamuba parázs maradhatott és ez okozta a gyulladást. De volt olyan feltételezés is hogy ebben az időben kastély tetejét javították az ácsot és lehetséges hogy az általuk eldobott gyufa, vagy más eszköz által keletkezett a tűz. Így megsemmisült a kaszói fakastély, melynek csak az emléke maradt fenn.

A herceg mindent elkövetett, hogy a vadászatra alkalmas terület és Kaszó szép legyen és kényelmes is az ott vadászgató uralkodó osztály számára. 1913-ban felépíttette a viztornyot melyhez 489 m mély kutat is furtak. a vizet szivattyu segítségével emelték a toronyba.

A Hohenlöhe herceg idejében készült a jelenlegi irodaház is valamint a konyha-épület és ezeknek az összeépítéséből alakult ki az irodaház.

Felépült a gépház a kocsiszin, az erdészetvezető lakása, a Plucszinszki féle ház. 1922-ben épült fel Vogl féle ház melybe jelenleg Bodri Károly műszaki vezető Szoukup Ervin műszaki vezető és Ángyán János erdészek laknak.

1933-ban épült fel a Fehér féle ház ahol uradalmi telefonközpont is volt. A herceg annyira felylesztette birtokát, hogy már 1920-ban saját villanyvilágítást is kapott, melyet erőműtelepéből fejlesztett. A felszabadulás után

még iskolát kapott melyben Nádor Zoltán másodmagával tanít.

Dűlőnevek Határrészek
/léniák, utak/

A Somogyszobhoz tartozó erdőrészeknek határrészeknek a nevét is összegyűjtöttem melyet Fehér Lajos erdész aki 1905 IV. 3-án született és Pitonyák János erdész 1894-ben született mondták el. Ezek az erdészek több évtizedes ittartózkodásuk és a nép ajkán fennmaradt részeket mondták el, térképet mellékelni nem tudok, de ezeknek a részeknek a térképe megtalálható a kaszói erdészetben.

1. Somogyszob Szentá határvonal

mely elválasztja somogyszobi részt Szentától

2. Keresztlénia az erdőben lévő keresztlénia mely mellett kisvasut húzódik.

3. Büki lénia

4. Kessellős és csemetekert valamikor Kaszópusztá területén lévő két csárdában mulatozások folytak a mulatozók összevesztek kést rántottak egymást megkéselték és erről kapta ez a rész kessellői elnevezést mely eredetileg /Késellői elnevezésből származik/

5. Kisösvényes

6. Macskalikipatak azért nevezték így mert a patak részén lévő fákbán vadmacskák tanyáztak.

7. Bükiut

8. Keresztlénia / nem ugyanaz a 2. ponttal/

9. Jágerdomb/ A domb közelében Jáger ~~XXXX~~ nevezetű erdész lakott róla kapta ezt az elnevezést.

10. Bördec erdészház 1913-ban épült helyén irtás és szántó föld volt később telepítették be fenyő, tölgy és égerfával az erdészház Javorinából hozott lucfenyőből készült tetőszerkezete van. Jelenleg is erdészház Lakója Fehér Lajos erdész.

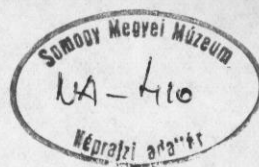
11. Bolhás Bördeci ut. Közlekedési ut.

12. Kűvölgyi ut. Valamikor a herceg szállót telepített kipusztult, jelenleg fenyves erdő terül el.

13. Kiskűvölgyi erdészházhoz vezető telefonos ut. Kűvölgyhöz két elnevezés kapcsolódik. Ugyanis a terület talaja köves és egy fél méterre ha leásunk követ találunk. Másrésztől külső terület volt, Kűvölgynek is nevezték az egyikből eredt a mai Kűvölgy elnevezés.

14. Halastó. A halastóban vizimalom tartó oszlopainak maradványai található a hagyomány szerint egy Büki nevezetű molnár tulajdona volt, és mondják, hogy Büki molnárnak nagyon csinos felesége volt és betyárok jártak hozzá ezért féltékeny volt a feleségére és a betyárokat panduroknak jelentgette. A betyárok nagyon megharagudtak rá elfogták és kiherélték.
15. Birkahid azért nevezték el mert valamikor az erdős terület legelő volt és birkákat legeltettek ezen a részen. A birkákat nyírás előtt e hid mellett fürdették meg és a lenyirt gyapjút Bécsbe szállították.
16. Nagyösvény valamikor rét legelő volt. jelenleg erdős rész ~~je~~geres.
17. Kocsisrét azért nevezték így mert az erdészetnek a kocsisának a rétje volt.
18. Kulturai fenyves. Onnan kapta az elnevezést, hogy itt ültettek először fenyőfákat kb. 60 70 éves fákat találnak az erdőrészben.
19. Fenyőér
20. Tisztartó rét. Kaszóban élő tisztartó rétje volt.
21. Hatholdasrét. Valamikor cigány település volt kb. 10-15 család élt ott akik teknővájással foglalkoztak. 1918-ban kitelepítették őket a kitelepítés nehezen ment ezért az akkori tulajdonos az egyik erdészt megbizta, hogy telepítse ki őket. Az erdész nem tudta, hogy telepítse ki mit mondjon a cigányok. R_avaszult azt kérdezte tőlük hogy mit csináltak milyen bünt követtek el mert megtudta, hogyholnap jönnek a csendőrök. A cigányok annyira megilyedtek összepakoltak elhagyták ezt a részt és többé visszase költöztek.
22. Kaszó Küvölgyi ut
23. Kaszó és Kismezei ut. A Kaszó és Kismezei ut elágazásánál található két cserfa melynek életét az erdészek kb. 200 évre becsülik a nép akasztófának nevezik mert kb. 6 m magasan a két fának ága egybenőtt és úgy néz ki mint egy akasztófa.
24. Kapaszkodó domb. Nevét arról kapta hogy hirtelen meredek és lófogattal szállításnál lovak csak nagy nehezen tudtak teherrel a dombfa felkapaszkodni.
25. Téglaszin Valamikor téglá égetéshez innen termelték ki az agyagot a Kaszói építkezésnél használták fel tégláját.
26. Legelőerdő régen is legelő volt ezen a területen legeltettek majd a tulajdonos herceg ezt a területet bérbe adta Mályhoffer zsidó bérlőnek és az ő jóságai legeltek e területen.
27. Hamuházi hid. Azért nevezték el, mert a hid környékén hatalmas bükkfákból több évtizeddel ezelőt hamuzsirt égettek és ezt a területet hamuházi dombnak nevezik, amely most is látható.

28. Szénégető. Hatalmas bükk cser és tölgyfákból faszenekt égettek nyomai még ma is látható.
29. Középérikut. Jószágitásra használták fel, jelenleg be van temetve, helyén fenyves erdő van, ezen a részen deleztek a jószágok.
30. Csillagpusztai ut. Valamikor Csillagpusztán bugerek laktak akik zsellérek, jobbágyszármazásuak voltak. Régen zsupfedeles házakban éltek. Csillagpusztán jelenleg erdészház van.
31. Kismezei ut.
32. Kismezei rét. 10 - 12 kh. terület volt illetmény földként kapták a kaszói cselédek.
33. Kismezei bükkös. Nevét hatalmas évszázados bükkfákról kapta. Az első világháború alatt a környéken orosz hadifoglyok is voltak és ezek a foglyok sokszor kimentek mézet gyűjteni a bükkösbe abban az időben sok vadméh tanyázott melyett a foglyok kiégettek, kifüstöltek és volt olyan odu ahol 2-3 vödör mézet is találtak. Jelenleg fiatal gyertyános erdő.
34. Jágerkert. Jáger erdészről kapta nevét akinek illetmény földje volt ezen a területen jelenleg 40 éves tölgyerdő borítja.
35. Alsóirtás. kb. 10 -12 kh. terület volt a herceg a szarvasoknak élelmet itt termeltetett gabonákat burgonyát vagy kukoricát. Eleinte növény érése idelyén őrt állítottak hogy avadak ne tegyék tönkre a termés később kerítéssel vették körül szarvasbőségsidején a kerítést lebontották és a szarvasok idejártak enni, és ekkor az irtás szélén lévő magaslesről a vadászok leterítették, vagy lelőtték a szarvasokat.
36. Telefonos álé. Kaszóból Csillagpusztára vezető telefonvezetékéről nevezték el az utat és még Mihályfát és Szomorupusztát is összeköti a telefonos vezeték.
37. Emléktölgy. Hat db. amerikai tölgy van ültetve amely a Hohenlöhe-Oeringer herceg 75. születési évfordulójára ültették 1926-ban jelenleg 41 éves fá
38. Nyárfás álé. Nyiladék végén lévő hatalmas jegenyefáról kapta a nevét jelenleg nincs meg a fa, mert 1957-ben Kaszó és Somogyszobon keresztül vonuló vihar kidöntötte, a nép nyelvén a nyárfás álé megmaradt.
39. Dögöstő. Ezért nevezték mert lefolyástalan mély tó nyáron nagy melegben bűdös volt a környéke.
40. Dögöstői kut. Kutat itatásra használták jelenleg is meg van.
41. Széptölgyfa. Azért nevezték, mert az évszázados fa kb. 12-13 m magasig sudár egyenes ág mentes volt. Térképen mint magaslati pontot jelölték 1957-ben a vihar kidöntötte. 15-20 m³ ipari fát dolgoztak fel belőle.
42. Repcés álé. A szarvasok részére a területet repcével vetették el.

43. Lesházi álé. A lénia végén magasles volt ahonnan a vadakat lőtték ki a vadászok, mellette megy végig az iparvasut, jelenleg a lesház nincs meg darazsak fészkeltek bele égetés közben a les meggyuladt és leéget.
44. Fehértó. Elnevezését arról kapta hogy egy vadászat alkalmával fehér fácánt lőttek le a tó fölött.
45. Kigyóstó. A tó környékén rengeteg kigyó volt és van is. Itt megjegyezni kívánom, hogy a kaszói erdőben nagyon elterjedtek a viperák és nagyon veszélyesek.
46. Lencséstó Elnevezését arról kapta, hogy a tavat sok békalencse borítja.
47. Itatós. Elbeszélés fűződik az itatós részhez, ugyanis egy kut áll ahol csordások, és bolytárok itatni szokták az állatokat. Egy alkalommal a csordás és bolytár valamilyen lopást követtek él és a csordás félt attól hogy a bolytár elárulja és törte a fejét, hogyan tudná a kisbolytárt elpusztítani. A csordás félt a bolytártól mert erős tesalkatu volt, ezért kieszelte hogy végez vele itatás közben. Mikor huzta a vizet a kisbolytár fejszével fejbe vágta és a kutba esett. A csordás azt hiesztelte, hogy beleszédült.
48. Szárhomok. Poszhomok borítja, mely futohomokhoz hasonló jelenleg több fajta fenyővel van beültetve.
49. Tölgyfák. Évszázados tölgyek jelenleg természetvédelem alatt áll.
50. Mél tó. Elnevezéséről mélységéről kapta, állítólag feneketlen tónak is nevezik.
51. Körtefa álé. Nagy vadkörtefa áll a nyiladék végén erről kapta a nevét.
52. Égett tó. Nád és sás borította leégett egy alkalommal és a nép ma is égett tónak nevezi.
53. A rinyai rész. lapos talajvizes rész a halastavat táplálja.
54. Riba tói rész.
55. Riba tó. Azért nevezik így, mert valamikor egy szláv származásu egyén tulajdona volt a tóba halakat tenyésztett szláv nyelven a riba halat jelentett. S a nép így nevezi.
56. Dédi ut. Nemesdéd felé vezető ut.
57. Nyihogó rét. Rengeteg béka volt ezen a területen nagy zajt idéztek elő ezt a rétet csikólegeltetésre is használták és a kettőből alakult ki a Nyihogó elnevezés.
58. Kaszópusztá. Elnevezését és eredetét az első részben megneveztük.

Gyűjtötte: *Juhász László* Tanár Nagyatád Lócsi ut 32.